

ZSIDÓ KÉNYSZERMUNKÁSOK EGY “ZSIDÓMENTES” VÁROSBAN

SÉTA BÉCS ELSŐ ÉS MÁSODIK KERÜLETÉBEN AZ 1944-BEN BÉCSBE HURCOLT MAGYAR ZSIDÓK EMLÉKÉRE

1944 márciusában a német hadsereg megszállta a náci Németország szövetségéből kilépni próbáló Magyarországot. Az 1944 áprilisától kezdve gettókba zsúfolt zsidók nagy részét az auschwitzi koncentrációs táborba deportálták és ott megölték, vagy kényszermunkára hurcolták őket a Német Birodalomba. A magyar állampolgároknak az ausztriai nemzeti szocialista kényszermunkarendszerben való alkalmazása azonban különleges volt. Egy részüket a mauthauseni koncentrációs tábor révén az SS táborrendszerébe integrálták, amelynek számos altábora volt Bécs térségében is. Ugyanebben az időben Bécs városának náci polgármestere, Hanns Blaschke jelezte Ernst Kaltenbrunnernek, a Birodalmi Biztonsági Főhivatal (Reichssicherheitshauptamt RSHA) vezetőjének, hogy az akut munkaerőhiányt a városban kényszermunkásokkal pótolná. Erre Adolf Eichmann „visszavásároltatott” körülbelül 15.000 főt a már az auschwitzi deportáláshoz gettóba zárt Kasztner Rezső-féle magyar zsidók közül, fejenként 100 dollárért. A kényszermunkaszolgálat lebonyolításához Eichmann budapesti különleges alakulata (Sondereinsatzkommando) 1944 júliusában egy bécsi kirendeltséget (Wiener Dienststelle, SEK) alakított ki, amely a város második kerületében, a Castellezgasse 35. szám alatt működött.

Ezeket a magyarországi zsidó kényszermunkásokat nem a koncentrációs táborokba szállították, hanem munkásszállásokon, vagy erdő- és mezőgazdasági birtokokon helyezték el és a bécsi, valamint az alsó-ausztriai körzeti munkaügyi hivatalokon (Gauarbeitsamt) keresztül közvetítették ki. Különleges helyzetüket valamelyest jobb élet- és munkakörülményük is tükrözte. A “bérüket” a kényszermunkán nyereséget szerző munkáltatójuk, a kényszermunkások családtagjaira felszámolt költségek levonása után a SEK számlájára, az úgynevezett “U-számlára” utalta át.

Az elhurcoltak Bécs város túlzúfolt, mindazonáltal higiéniai szempontból többnyire elfogadható állapotban lévő munkásszállásain, volt iskolákban éltek, illetve munkahelyeken vagy gyárakban helyezték el őket, ahonnan a munkaszolgálatuk helyszínére nemcsak gyalogosan, de tömegközlekedési eszközzel is közlekedhettek. A magyar-zsidó munkások nélkülözését és szenvedését így a náci terminológia szerint „zsidómentes” Bécs lakossága is közvetlenül és látványosan megtapasztalhatta. A városlakók hozzáállására az egykori kényszermunkások ambivalens módon emlékeznek. A bántalmazások megjelenítése mellett gyakran a segítségnyújtás és az együttérzés pozitív képe kerül előtérbe: a bécsiek elsősorban a gyermekek kezébe csempésztek rendszeresen élelmiszert.

A front közeledésével a kényszermunkások egy részét „evakuálták”, másik részét pedig a Vörös Hadsereg szabadította fel.

A mindösszesen 55.000, a mai Kelet-Ausztriába deportált magyarországi zsidó kényszermunkás közül több, mint 26.000 nem élte túl a viszontagságokat. Az 1944-ben Bécsbe hurcoltak pontos száma azonban ma már nem állapítható meg, mivel az SS a háború végén megsemmisítette a dokumentumokat.

Az emléktúra áttekintést ad az 1944–45-ös magyar zsidó kényszermunka különböző aspektusairól.

PROGRAM

2018. szeptember 25. 15:00 – 18:00

15.00 Találkozó a Bécsi Wiesenthal Intézetben (Wiener Wiesenthal Institut für Holocaust-Studien) – A projekt rövid bemutatása

(Rabensteig 3, 1010 Wien)

1., Seitenstettengasse 2-4. – Bécsi Zsidó Vének Tanácsa

1., Judengasse 8. – a Bécsi Zsidó Vének Tanácsának ruharaktára

1., Ruprechtplatz 1. – Otto Kisler lakatosműhelye

1., Rudolphsplatz 13. – Szőnyeg és Bútorszövet Részvénytársaság

1., Herrengasse 16. – Bécsi Közkonyha Vállalat (WÖK)

1., Am Hof 2. – Länderbank Wien

1., Stephansplatz 8. – Gyógyszertár (Alte Feldapotheke)

2., Ferdinandstrasse 23. – Gyermekklinika (Kinderklinik)

2., Malzgasse 7. és 16. – Kórház (Spital)

17.30 Észrevételek, beszélgetés a Collegium Hungaricumban

(Hollandstraße 4, 1020 Wien)

Bővebb információ: <https://ungarische-zwangsarbeit-in-wien.at/>

Részvételi szándékát a geschichte@collegiumhungaricum.at e-mail címen legkésőbb vasárnapig, szeptember 23-ig szíveskedjen jelezni. Kérjük, az emléksétára arcképes igazolványát is hozza magával.

